استفتا

بسم الله الرحمن الرحیم

در این مسئله که شریعت غرا نبویه علی مبلغها الصلوة والسلام والتحیه علمای دین متین شرع مبین چه میفرمایند
که کسی عامل حقه یعنی چلم یا از تنباکو یعنی نسوار باشد این فعل حرام است یا نه و مستحل آن کافر است یا نه بینوا و
توجروا رحمکم الله - الجواب کسیکه عامل حقه یعنی از چلم یا از نسوار یعنی تنباکو باشد این فعل حرام است و
عامل آن مستحق زجر و تعزیر است و مستحل آن مسلمان است لیکن گنهگار است زیرا که حرمت چلم و نسوار اختلافیست
و محل تاویل است و در محل تاویل کفر لازم نمی آید و عدول مسلم است و اجماع شده است برین که غیر
مستحل خمر از دیگر محرمات یعنی غیر منصوصی مستحل آن مسلم است و زن بر وی طلاق نمیشود و نماز جنازه آن صحیح است
قوله تعالی وظل من یحموم - من دخان اسود بهیم فان الیحموم الدخان والاسود من کل شیء کما فی القاموس
یقول من الحممة بالضم وهو الفحم تقول العرب اسود یحموم اذا کان شدید السواد وقال الضحاک سوداء واهلها سود
وکل شیء فیها اسود ولذا لا یکون فی الجنة الا النخل استقذار العین فی الحاجب یقول الفقیر فیه تحذیر عن شرب الدخان
الشایع فی هذه الاعصار فانه یرتفع حین شربه ویکون فوق کالظل فوق شاربه مع ان الشرب من الغوایل الکثیرة لیس هذا
موضع ذکرها فنسأل الله تعالی العافیة لمن ابتلی به اذ هو مما یستخبثه الطبایع السلیمة و هو حرام کما عرف فی التفاسیر
انتهی تفسیر روح البیان قوله تعالی وَهُم بِالْآخِرَةِ هُمْ یُوقِنُونَ - اِنَّ الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ لعدم ایقانهم بها زَیَّنَّا لَهُمْ
اَعْمَالَهُمْ الدنیاویة وحرکاتهم النفسانیة فی اعین نفوسهم وکلناهم الی انفسهم اعظم عقوبة المعاصی ان یکل الله الی نفسه معصیة
فلا یشتهی النفس عصیان الانام ولا یعرضه الخیر الا فاته عن غفلة فیعمل عمل المعاصی بلا مبالاة و بتاویل فاسد و عذر بارد
وتسوف فی التوبة الی آخر العمر فعند ذلک یستولی علیه العمه فَهُمْ یَعْمَهُونَ - عمی عیون قلوبهم عن رؤیة الآخرة ونعیمها
فلا یرون الا نعیم الدنیاویة ظاهرا وهی سموم باطنا فلا یقع فی نظرهم ما هو فیه من الضرر تزیین الله لهم ذلک مثل

ما تری من شارب الخمر کیف حرصهم مع نتنها و مرارتها و مرض خمارها و ذهابها العقل و الدین و الدنیا و کذا شارب تنباکو و دخانها
لا یمتنع عنه العوام مع ظاهر قباحته و شناعته و ممنوعته من حیث الدین بکذا من هاوه و السرقة لا یمتنع عنهما و ان یطلب
و من عاود الزنا و اللواطة کذلک لا یمتنع و قس علی سائر المعاصی المنکرة روی ان حبلا من بنی اسرائیل قال یا رب کم اذنب و لم
تعاقب فاوحی الله تعالی الی ذلک النبی قل له کم اعاقبک و انت لا تشعر لان عقوبة اشد من ان طیبت بینک و بین عاصیک
و انت لا تقدر علی المنع انتهی تفسیر حسینی فی سورة النمل — روی عمرة ابن عبد الله ابن عباس رضی الله عنهم عن النبی علیه
السلام سیاتی زمان علی امتی یشربون النار من ورق الشجر یحصل فیهم ست خصال قلوبهم سود و الروح منهم نجس و فیهم
رسوق و غلبتهم ناقص و لبصرهم قلیل تعذبهم فی القبر ابدا قالوا الا اذا حق حرام اکلها و شربها و دخانها اهـ و روی انس
بن مالک رضی الله عنهما من شرب الدخان القاحکه لا یتوب عند الموت فلیس له شفاعتی یوم القیامة اهـ و روی عائشة
عن ابیها رضی الله عنهما تظهر شجرة فی بلاد الهند یشرب الناس دخانها یذهب الدین العقول فی الدنیا اهـ و روی عبد الرحمن
عن النبی علیه السلام من شرب الدخان القاحکه لو کان مرة دخل النار فی بطنه و نقش قلبه بالنار من سراج الاولیاء — و شواهد
الانوار — و سراج العابدین — فی باب الاربعین فی فصل الحرام — و پیاز و سیر خام را خورده در مسجد در آمدن یا بوی حقه در دهان گشتن
بے مسواک مکروه است تحریمی انتهی تفسیر فتح العزیز جلد اول — باب السکر السکر من البنج حرام و من اعتقد حله یقتل و ان سکر منه یحد کما
یحد شارب الخمر هدایه من زال عقله بالبنج او لبن الرماک استروشنی — مسئله، آنکه فقیر حقیر نور الدین محمد القاری رحمة الله علیه
بحسب ظهور الطبع فقهیه از روی فقاهت دریافته آنست که دود تنباکو بوجوه چهارگانه [illegible] نوشته نگهداشته است که
حرام است بعضی یاران ان را ساده گی سکین ابا در مقابله آن وجه ثانی نمی فرمایند کر دران کند و حال الا آنکه این امر دائر
درمیان خطر و اباحت است و الترجیح للخطر فیما بینه و بینهما و الله تعالی اعلم سبحانه مهر نور الدین محمد القادری کتبه قال علیه السلام
کل سکران حرام و الدخان من اوراق السموم حرام لانه اثر من النار و ایضا قال علیه السلام کل جوف یدخل الدخان
من اوراق السموم یخرج من ایمان زندوسی و قال رسول الله صلی الله علیه و سلم سیاتی زمانا علی امتی یاکل الدخان قلوبها
اسود و وجها ناقص و شفتها اخضر فانه ذریعة الشیطان فی زمان نوح علیه السلام و سمی من بول [illegible] من اکل مرة
لا یدخل الجنة درة المعانی — و عن فخر الدین الراضی لا یجوز الصلوٰة خلف اکل الخمر و البنج الخمر و هو الذی یذهب
به العقل ساعة و کل شیٔ اذا اذهب العقل فهو خمر فدخان السموم کالخمر لانه قد ذهب العقل مع عن قیس قال قال رسول الله

صلی الله

صلی اللہ علیہ وسلم دخان کل شئ حرام وہذا فی المسلم والبخاری ہذا حدیث غریب و فی نوادر الحاوی دخان کل شئ خمر
فتاوی کبیری فی فصل تکبیر الافتتاح و دخان کل شئ نجس واکلہ حرام لقولہ علیہ السلام اذا تغیرلون الماء بنجسہ ودخان الحطب
العموم البلوی وفصل المشایخ احترزعنہ ایضا قال علیہ السلام دخان کل شئ حرام وکذا افتی بہ ابوحنیفہ رحمۃ اللہ علیہ فی
فتاوی الکبیری انتہی کذا فی فروز شاہی - جواب سوال عاشر آنکہ کل دخان حرام حدیث نیست ودر حلت وحرمت حقہ
اختلاف است اصح آنست کہ مکروہ تحریمی است ازجہتہ بوی بد کہ از دہان حقہ کش می آید مثل پیاز خام وسیر خام واز
جہت تشبیہ باہل نار گردد وازدرون ایشان خواہد برآمد - من اکل البنج ومات الخ اصلا در کتب حدیث نیست
بلکہ الفاظ رکیکہ این ہر دو کلام صریح معلوم میشود کہ مجہول وموضوع است ونوشتن علاء الدین تبریزی اعتباری ندارد
کہ درین باب اعتبار بر قول محدث معتبر کہ حدیث را بیان نماید باید کرد اما وعاظ احادیث غیر معتبرہ را برای تخویف
وترہیب ذکر میکنند واز حال آن احادیث مطلع نباشند تفصیل مسئلہ حقہ این است کہ در حیثیت تماکو وجہ حرمت
متحقق نیست زیرا کہ علت حرمت در نباتات منحصر بر دو چیز است سمیت وسکریت واین حشیش خالی ازین ہر دو چیز است
لیکن در استعمال آن باین کیفیت کہ دخان او را درون بکشند سہ وجہ از کراہیت میرسد یکی بوی بد کہ از دہان
حقہ کش می آید دوم تشبہ باہل نار واین ہم علت کراہیت است چنانچہ در تخصیر یعنی دست بر تہیگا نہادہ ایستادن
ودر تختم بحدید نہی در شرع وارد شدہ سوم آنکہ استعمال این وضع مسلم را ملابس نار میگرداند وملابست با نار
مکروہ است لانہا صورۃ عذاب اللہ تعالی ولہذا از کی یعنی داغ نہادن نہی وکراہیت آمدہ وہر چند این
ثلاثہ مستلزم نہی تنزیہی است اما بسبب اجتماع منجر بکراہیت تحریمی شدہ وبعضی از اہل معقول گفتہ اند کہ لفظ کل
دخان حرام ہر چند حدیث نباشد از کلام درست است زیرا کہ دخان نزد اہل عقل مرکب از دو چیز است
ارضیت وناریت وہر دو حرام اند فالمرکب منہما یکون حراما جواب ازین سخن حرمت از ضیت وناریت بعلت
سمیت است او چون علت مرتفع شود حلال گردد مثال استعمال نورہ بارگ پان وطین ارمنی وطین مختوم در ادویہ پس
اگر استعمال این دخان بطریق اصلاح بدن باشد مثل ریاح ورفع قبض علت نخواہد داشت ودر بعضی
کتب در حرمت آن از آیہ کریمہ + یَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ + استدلال
کردہ گفتہ اند از این آیہ معلوم شد کہ دخان آلہ عذاب است، وآلہ عذاب را استعمال کردن درست نیست

وجواب ازین شبہ آنکہ صغری وکبری ہردو ممنوع اند زیرا کہ دہان چنانکہ آلت عذاب ہست آلۃ تنعم بہشتیان ہم
چنانچہ در استعمال عود کہ در حدیث صحیح وارد است کہ مجامرہم الالوۃ یعنی عود رطب را برای بہشتیان در بہشت
در مجامر خواہند آورد ونیز استعمال آلہ عذاب مطلقا ممنوع نیست زیرا کہ عذاب قوم نوح علی نبینا وعلیہ
الصلوٰۃ والسلام آب طوفان بود انتہی کلام مولانا شاہ عبد العزیز وراسولہ عشرہ بادشاہ بخارا وفی سراج
الوہاج شرح القدوری اکل البنج والافیون وجلد الخشخاش حرام لانہ مفسد للعقل والمزاج وینشی الغفلۃ حتی
یصیر الرجل ذات خنث ودیاسۃ وخداعۃ وغیر ذلک من الفساد والذی یصد عن ذکر اللہ وعن الصلوٰۃ بالصوم
لکن تحریم ذلک دون تحریم الخمر فاذا اکل شیئاً من ذلک لاحد علیہ بل یجب التعزیر کما اذا شرب البول او اکل الغائط
فانہ حرام لاحد علیہ فی کل بل وجب فیہ التعزیر انتہی کذا التحفۃ الصلحا الافیون حرام وحکمہ کحکم البنج والافیون من
الخشخاش وماء الخشخاش حرام وعلیہ الفتوی انتہی کذا المبسوط ویحرم اکل البنج والحشیشۃ ہی ورق القنب
والافیون لانہ مفسد للعقل ویصد عن ذکر اللہ لکن دون حرمۃ الخمر فان اکل شیئاً من ذلک لاحد علیہ وان
سکر منہ بل یعزر بما دون الحد کذا فی الجوہرۃ وکذا تحرم جوزۃ الطیب لکن دون حرمۃ الحشیشۃ قال المصنف و
نقل عن الجامع ان من قال بحل البنج والحشیشۃ فہو زندیق مبتدع بل قال نجم الدین الزاہدی انہ یکفر ویباح قتلہ انتہی اور
مختار قولہ فہو زندیق قال فی البحر اتفق علی وقوع طلاقہ ای اکل الحشیش فتوی لمشایخ المذہبین الشافعیۃ والحنفیۃ
لفتواہم بحرمتہ وتادیب باعتہ حتی قالوا من قال بحلہ فہو زندیق وکذا فی المبتغی بالمعجمۃ وتبعہ المحقق فی فتح القدیر اھ
بل قال نجم الدین الزاہدی انہ یکفر ویباح قتلہ ہذا ذکرہ المصنف ناقلا عن خط بعض الافاضل ونقلہ الرملی بانہ لا انقات
الیہ والتعویل علی ان الکفر بانکار القطعیات وہو لیس کذلک اھ ملخصا اقول ویؤیدہ ما مر متنا ان الاشربۃ الاربعۃ المحرمۃ
حرمتہا دون حرمۃ الخمر فلا یکفر مستحلہا الخ رد المختار ثم قال شیخنا النجم والتتن الذی حدث وکان حدوثہ بدمشق فی سنۃ
خمسۃ عشر بعد الالف یدعی شاربہ انہ لا یسکر وان سلم فانہ مفتر وہو حرام لحدیث احمد عن ام سلمۃ رضی اللہ تعالی عنہا
قالت نہی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عن کل مسکر ومفتر قال ولیس من الکبائر تناولہ المرۃ والمرتین ومع نہی ولی الامر عنہ
حرام قطعا ربا اخذ بالمداومۃ الاصرار علیہ کبیرۃ کسائر الصغیرۃ انتہی کذا فی در مختار ۱۲ تتن بضمتین در ترکی تنباکو را
گویند۔ کذا فی غیاث اللغات و بدانکہ علامہ ابراہیم لقانی رحمۃ اللہ تعالی در کتاب خود عمدۃ المرید شرح جوہرۃ التوحید

گفتہ

گفته که بدرستی حادث گشت در اوائل مائه حادی عشر و قبیل آن بمدتی قلیله شرب دخان چیزیکه تعبیر میکنند
مردم از وی بعبارات مختلفه بعضے از ایشان میگویند او را تنباکو و بعضی دیگر میگویند او را تتن بهر دو تا ر فوقانیه
و بعضی میگویند طابغی و بعضی میگویند طبغا و گفت علامه شاهد قاضی محمد بن احمد بن قاضی عبد الرحمن که ظاهر گشت
در بلاد ما مسمی به تنبکه در سنه خامسه بعد الف او را و درختی مسمی به طبغا و مبتلا ساخت حق سبحانه و تعالی اهل مسلمین
را بدخین آن و شرب دخان از آن انتهی ذکره اللقانی و علامه عبد الرحمن مرشدی در تذکره خود ذکر نموده است برای وی
دو اسم دیگر او گفته که تسمیه میکنند بعضی مردم او را به تنباکو بزیاتی واو و بعضی دیگر بطلبه انتهی کذا فی تحفة الاخوان فی منع
شرب الدخان تصنیف حاجی محمد هاشم بن عبد الغفور سندی رحمهما الله تعالی و نیز درین آوان از سابق زمان ظهور شرب
دخان شور و شغب در حل و حرمت حقه از حد واقع شده که پایانی ندارد و هر یک از جاده اعتدال منحرف گشته راه
افراط و تفریط پیموده لهذا برای احقاق حق و ابطال باطل این رساله از کتب کثیره معتبره و رسائل مضبوطه که
درین باب بکثرت تالیف شده اند بطریق اختصار استنباط و التقاط کرده در حیز تحریر آمده با وجود تشتت حال و
اشتغال بال از حد بود و عدم فرصت یکساعت بسبب کثرت تدریس طلبه علوم ذو الزکاوة و الفهوم و مسمی کرده شده
به تبیان فی احکام شرب الدخان و بر یک مقدمه و مقصد و خاتمه مرتب شده۔ اللهم اجعلها بوجه الکریم و رضائک الرحیم
و هو حسبی و نعم الوکیل و بالاجابة جدیر۔ مقدمه در بیان ابتدائے زمانه شرب دخان پوشیده مباد اختلاف گفته اند
در شرب حقه و بعضی حرام مطلق گفته اند و بعضی مباح مطلق دانسته اند و بعضی مکروه تحریمی نوشته اند و بعضی مکروه
تنزیهی الخ کذا فی تبیان فی منع شرب الدخان تالیف مولوی محمد معین الدین الکردی ۱۲ حدثنا سعید بن منصور
اخبرنا ابو شهاب عبد ربه بن نافع عن الحسن بن عمرو الفقیمی عن الحکم بن عتیبة عن شهر بن حوشب عن ام سلمة قالت نهی
رسول الله صلی الله علیه و سلم عن کل مسکر و مفتر انتهی کذا فی سنن ابی داؤد۔ قال سیدی العارف عبد الغنی
النابلسی لیست شعری ای امر من امر به امره الناس تبرکه باعطاء الملکس و هو فی الحقیقة باستعماله علی ان المراد
من اولی الامر فی الآیة العلماء فی اصح الاقوال کما ذکره العینی فی اخر مسائل شتی من شرح الکنز انتهی کذا فی
رد المختار ۱۲ امام ثعلبی آورده که اولی الامر ابوبکر و عمر اند رضی الله عنهما که وزیرین صدق بودند و اشارت
اقتدوا باللذین من بعدی ابابکر و عمر رضی الله تعالی عنهما در شان ایشان نافذ شده ابوبکر وراق گفته که خلفاء اربعه

اند ومجموع صحابہ نیز گفتہ اند یا فقہا وعلمائے ارباب عقل وارکو نزد عرفا اولوالامر مشائخ وپیران طریقت کر
بتربیت اہل سلوک اشتغال مینمایند وسالک را فرمان برداری ایشان لازم است انتہی کذا فی تفسیر حسینی
جناب ولایت مآب قطب الاقطاب غوث الاحباب ابو البرکات مولینا حضرت آخوند صاحب الصوات علیہ الرحمۃ
والتحیات اولی الامر بودند وہم مشائخ طریقت وہم عالم وہم بادشاہ بودند حکم ایشان نافذ ست کہ در حرمت
حقہ وتنباکو حکم کردہ بودند لکن مستحل را کافر نمیگفتند لیکن گنہگار میفرمودند ترجیح جانب حرمت کردہ بودند بحرمت حقہ
ونسوار یعنی تنباکو موافق قاعدہ اصولیہ ہر امرے کہ دائر گردد مابین حل وحرمت ترجیح جانب حرمت است چنانچہ در
فتاوی اہل بخارا آوردہ است۔ اصل آخر فی الحل والحرمۃ اذا اجتمعا فی الاسرار الحلال والحرام متی اجتمعا
غلب الحرام الحلال فی الہدایۃ اجتمع المبیح المحرم فیغلب جہۃ الحرمۃ نصا او احتیاطا فی المستصفی والاصل
فی ہذا فی ہذا سبب الحل والحرمۃ اذا اجتمعا وامکن التحرز عما ہو سبب الحرمۃ یرجح جہۃ الحرمۃ احتیاطا لقولہ علیہ السلام
ما اجتمع الحلال والحرام الا وقد غلب الحرام انتہی کذا فی فتاوی معصومیہ ۱۲ وکل معصیۃ اصر علیہا العبد فہی کبیرۃ
وکل ما استغفر علیہا فہی صغیرۃ ولہذا قال علیہ الصلوۃ والسلام ولا کبیرۃ مع الاستغفار ولا صغیرۃ مع الاصرار
وقال صاحب الکفایۃ الحق انہما ای الصغیرۃ والکبیرۃ اسمان اضافیان لا یعرفان بذاتیہما بل بالاعتبار وکل معصیۃ
اذا اضیفت الی ما فوقہا فہی صغیرۃ واذا اضیفت الی ما دونہا فی الاثم فہی کبیرۃ فیہ بحث لان الفقہاء فرقوا بینہما
بان الکبیرۃ تسقط العدالۃ فی الشہادۃ دون الصغیرۃ وکذا ائمۃ الحدیث فرقوا بینہما بان الصغیرۃ تکفر بالحسنات دون
الکبیرۃ کما ورد فی الحدیث ان الصلوات الخمس والجمعۃ الی الجمعۃ ورمضان مکفرات لما بینہن اذا اجتنب الکبائر وحملوا علیہ
اِنَّ الْحَسَنَاتِ یُذْہِبْنَ السَّیِّاٰتِ۔ وعلی ما ذکرہ صاحب الکفایۃ لا یجری من الفرق بینہما بل معنی لغوی لا کلام فیہ والکبیرۃ
المطلقۃ بالنسبۃ الی نفسہا بدون الاضافۃ ہی الکفر اذ لا ذنب اکبر منہ وبالجملۃ ای حاصل الکلام المراد ہہنا ان
الکبیرۃ التی ہی غیر الکفر لا تخرج العبد المؤمن من الایمان لبقاء التصدیق الذی ہو حقیقۃ الایمان خلافا للمعتزلۃ حیث
زعموا ان مرتکب الکبیرۃ لیس بمؤمن ولا کافر ہذا ہو المنزلۃ بین المنزلتین ای بین الکفر والایمان یعنی ان مرتکب
الکبیرۃ لیس مؤمن ولا کافر ہذا اصول الصالحۃ التی ہی جزء من حقیقۃ الایمان ولا کافر لبقاء التصدیق الذی ہو
اصل الایمان فالمراد من مرتکب الکبیرۃ من اتی بالکبیرۃ ولا یاتی بالاعمال الصالحۃ الصالحۃ یلزم ان یکون مؤمنا عندہم

عدم

بعدم انتفاء التصديق والاعمال الصالحة فلا يكون ان مرتكب الكبيرة ليس بمؤمن ولا كافر عند المعتزلة على الاطلاق
صحيحا الا ان يكون مرادهم ما ذكرنا معقول له لقوله حيث زعموا على ان الاعمال جزؤ من حقيقة الايمان لزم
ان يكون مرتكب الكبيرة كافر عند المعتزلة لان انتفاء الجزء يوجب انتفاء الكل فلا تثبت المعتزلة بين المنزلتين
اعلم ان المعتزلة قالوا اِنَّ السَّيِّاٰتِ يذهبن الحسنات حتى ذهب الجمهور منهم الى ان الكبيرة الواحدة تحبط جميع الطاعات
للتنافي بين الاستحقاقين عندهم ورد بقوله تعالى اِنَّ اللّٰهَ لَا يُضِيْعُ اَجْرَ مَنْ اَحْسَنَ عَمَلًا وبانه لا يحسن من الحكيم
الكريم ابطال طاعات العمر ثبات بلقمة من الربا او جرعة من الخمر كمن خدم كريما مائة سنة ثم خالف امرًا
من اوامره ثم انهم اختلفوا في الاعمال فعند ابي علي وابي هاشم فعل الواجبات وترك المحظورات وعند ابي
الهذيل فعل افعال الطاعات واجبة او مندوبة الا ان الخروج عن الايمان وحرمان دخول الجنة بترك المندوب
مما لا ينبغي ان يكون مذهبا للعاقل ولا تدخل اي العبد المؤمن في الكفر خلافا للخوارج انتهى كذا في شرح علي
شرح عقائد النسفي لرمضان افندي ١٢ مذهب امام ابو حنيفة رحمة الله عليه ومن تابعه وهو الحق فانه جعلها جزء
من له خلا ان الاقرار ركن محتمل السقوط بعذر كما عند الاكراه وهو مجموع ثلاثة امور اعتقاد الحق والاقرار به والعمل بموجبه
عند جمهور المحدثين والمعتزلة والخوارج فمن اخل بالاعتقاد وحده فهو منافق ومن اخل بالاقرار فهو كافر ومن اخل
بالعمل فهو فاسق اتفاقا عندنا وكافر عند الخوارج خارج عن الايمان غير داخل في الكفر عند المعتزلة انتهى
كذا في تفسير روح البيان جلد الاول من النهاية اجتمعت الامة على تكفير مستحل الخمر واجمعوا على ان مستحل غير الخمر
لا يكفر فعلم بهذا ان حرمة السكر دون حرمة الخمر انتهى كذا في حمادية جلد الاول ١٢ واهل الكبائر من المؤمنين
لا يخلدون في النار وان ماتوا بغير توبة والايمان هو التصديق بما جاء من عند الله والاقرار به فاما الاعمال
فهي تتزايد في نفسها والايمان لا يزيد ولا ينقص كذا في العقائد النسفية ١٢ حدثنا منجاب بن حرث التميمي وسويد
بن سعيد كلاهما عن علي بن مسهر قال منجاب اخبرنا ابن مسهر عن الاعمش عن ابراهيم عن علقمة عن عبد الله
قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يدخل النار احد في قلبه مثقال حبة من خردل من ايمان ولا يدخل الجنة
احد في قلبه مثقال حبة خردل من كبر انتهى كذا في الصحيح مسلم جلد الاول حدثنا موسى بن اسمعيل قال حدثنا مهدي
بن ميمون قال حدثنا واصل الاحدب عن المعرور بن سويد عن ابي ذر قال قال رسول الله صلى الله

عليه وسلم اتانی آت من عند ربی فاخبرنی او قال بشرنی انه من مات من امتی لا یشرک بالله شیئاً دخل الجنة
فقلت وان زنی وان سرق قال وان زنی وان سرق حدثنا عمر بن حفص قال حدثنا الاعمش قال قال
حدثنا شقیق عن عبد الله قال قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من مات یشرک بالله شیئاً دخل النار
وقلت انا من مات لا یشرک بالله شیئاً دخل الجنة انتهی کذا فی الصحیح البخاری جلد الاول فی باب الجنائز
فی التفسیر الاحمدی اذا روی انه استفسر علیه السلام عنها فقال من کان علی السنة والجماعة وفی روایة عن
ابن عباس رضی الله عنهما انه من کان فیه عشر خصال تفضیل الشیخین وتوقیر الختنین وتعظیم القبلتین والصلوة
علی جنازتین والصلوة خلف الامامین وترک الخروج علی الامامین والمسح علی الخفین والقول
بالتقدیرین والامساک عن الشهادتین واداء الفریضتین یعنی تفضیل ابی بکر وعمر رضی الله تعالی
عنهما وتوقیر عثمان وعلی رضی الله عنهما وتعظیم بیت المقدس والکعبة والصلوة علی جنازة الفاسق
والصالح جمیعا وترک الخروج علی السلطان الجائر والعادل جمیعا والمسح علی الخفین فی الحضر والسفر
جمیعا والقول بالتقدیرین بان تقدیر الخیر والشر کلاهما من الله تعالی والامساک عن شهادة
الجنة والنار لاحد بعینه سوی العشرة المبشرة ونحوهم اداء فرض الصلوة والزکوة جمیعا ولعل هذا معظم
مسائل اهل السنة والجماعة والا فمثل حقیة عذاب القبر ورویة الله تعالی وغیر ذلک ایضا مما یختص
بالسنة والجماعة فنقول ان شرائط السنة والجماعة هی العشرة والمسائل الاخیر لیست مشروطة لها
وان کانت مختصة انتهی کذا فی التفسیر الاحمدی ۱۲ من التمهید فی القول فی شرائط الایمان قال اهل السنة
والجماعة شرائط الایمان ما یجب الایمان به ولا یصح بدونه ویکفر بالانکار والرد وهو کل ما ثبت بالنص
او الخبر المتواتر او باجماع الامة فانه یوجب القبول به والاعتقاد به وکل ما ثبت بالخبر الواحد ولم
یتفق الامة علی قبوله فانه لا یکون شرطا لصحة الایمان وکل ما ثبت بالخبر الواحد واتفق الفقهاء علی
صحة ذلک واجتمع علی قبوله من غیر تاویل فانه یکون من شرائط الایمان کعذاب القبر والصراط والمیزان
والشفاعة والمعراج الی السماء ومثل هذا بالخبر الواحد ولکن الفقهاء والصحابة رضی الله
عنهم اتفقت علی صحة ذلک وقبولها فحل محل الاجماع فانه یوجب الایمان ثم انکر ذلک

بل يصير كافرا ام لا قال بعضهم يصير كافرا وقال بعضهم لا يصير كافرا لانه تأول في ذلك اخطار
فانه يكون مبتدعا يحكم بفسقه ومنه في القول في المعراج فلنا الاحاد على ثلاث مراتب منها
اتفقت الفقهاء على قبوله فيكون في حد الشهرة قريبا الى المتواتر لكثرة الرواة في مجالس مختلفة
ولم ينكر احد من الصحابة المتقدمين المعروفين فحل محل الاجماع فانه يوجب العلم والعمل به ومن
انكر هذا يكون فاسقا ويكون مبتدعا ويوجب الزجر والتعزير وقال بعضهم يصير كافرا ومن الاحاد
منكرها يفسق لا يوجب البدعة ومن الاحاد من انكر لا يفسق انتهى كذا في فتاوى حماديه جلد الاول
من الكفاية وفي الفتاوى التعزير على اربع مراتب تعزير اشرف الاشراف كالفقهاء والعلوية وتعزير
الاشراف كالزهاد والعباد وتعزير اوساط الناس وتعزير الخسائس فتعزير اشرف الاشراف
الاعلام لا غير وهو يقول القاضي بلغني انك تفعل كذا وكذا وتعزير الاشراف الاعلام والجر
الى باب القاضي وتعزير اوساط الناس الاعلام والجر الى باب القاضي والحبس وتعزير الخسائس
الاعلام والجر والضرب والحبس مع ذلك انتهى كذا في حماديه جلد الاول صفحه ١٢٤٥ من
المضمرات والتعزير على اربعة مراتب تعزير الاشراف كالزهاد والعباد وتعزير اشرف
الاشراف كالفقهاء والعلوية وتعزير اوساط الناس وتعزير الارذال فتعزير اشرف الاشراف
اذا فعلوا فعلا موجبا للتعزير وهو الاعلام لا غير وهو ان يقول له القاضي بلغني انك
تفعل كذا وتعزير الاشراف الاعلام والجر الى باب القاضي وتعزير الاوساط الاعلام والجر
والحبس وتعزير الارذال الاعلام والجر والضرب والحبس انتهى حماديه ١٢ قال من العظماء
الطريقة قدس الله اسرارهم ان المريد اذا اراد ان يخرج لحاجة ضرورية يجد الشيخ
مكانه فانه يحضر الباب ويتوجه بقلبه فيستأذن من روحانية الشيخ حتى لا يثقل في خروجه بل يقع
في ذلك من طريق المتابعة فان للمتابعة تاثيرا عظيما قال في التاويلات النجمية فيه اشارة الى
ان المريد الصادق من يكون مستسلما لتصرفات شيخه وان لا يتنفس الا باذن شيخه ومن خالف
شيخه في نفس سرا او جهرا لا يشم رائحة الصدق وسيره غير سريع وان بدر منه شيء

من ذلک فعلیه بسرعة الاعتذار والافصاح عما حصل منه من المخالفة والخیانة لیهدیه
شیخه الی ما فیه کفارة جرمه ویلتزم فی الغرامة بما یحکم به علیه واذا رجع المرید الی الله والی
شیخه بالصدق وجب علی شیخه جبران تقصیره بهمته فان المریدین عیال علی الشیوخ فرض
علیهم ان ینفقوا علیها من قوة احوالهم بما یکون جبرانا لتقصیرهم انتهی فعلی المریدین ان لایفارقوا
مشائخهم فی جمیع الاحوال وان لا یستبدوا بآرائهم فی امور الشریعة والطریقة وان
لایخالفوهم بالاستبداد بالخروج من عندهم الی السفر والحضر والمجاهدة والریاضة انتهی
کذا فی التفسیر روح البیان فی آخر سورة النور ۱۲ مطلب مقصد از عبارت تفسیر روح البیان
واز تفسیر حسینی ورد المختار درباب اولی الامر تحریر شده که خادمان آستان فیض نشان
امام الزمان قطب الدوران ابو البرکات منبع الکرامات مولانا حضرت اخوند صاحب الصوات
علیه الرحمة والتحیات را مخفی نماند هر حکمی که حضرت مولانا در وقت خود کرده اند برای مایان
سند است موافق تفسیر روح البیان وحسینی وشامی یعنی رد المحتار که عبارات بتحریر
مسطور شده دویم عبارت خزانة الروایات این است که اوشان هم بادشاه ظاهری
بودند فی معدن الکنز فی باب العیدین من النوادر بادشاهی را تقلید خلیفه شرط نیست
اگر کسی اهل ولایت را که والی ندارد در ضبط خود آرد ومیان ایشان بادشاهی
راند وعدل وانصاف نمودن گیرد سلطان گردد وفی الخانیة ولو مات الخلیفة
وله امراء وولاة علی الاشیاء من امور المسلمین کان لهم اقامة الجمعة لانهم اقیموا
الامور المسلمین وکانوا علی حالهم ما لم یعزلوا کذا فی خزانة الروایات +

تمت

بتاریخ هفدهم شهر ذی الحجة الحرام یوم شنبه سنه ۱۳ هجری

نقل مواهیر

حرره العبد المذنب المسکین محمد مرید محی الدین حنفی القادری نوشهری خادم جناب ولایت مآب قطب الاقطاب غوث الاحباب ابو البرکات مولانا صاحب الصوات علیه الرحمة والتحیات

آنچه مولانا مرید محی الدین صاحب در جواب صدر مرقوم فرموده اند که حرمت چلم و تنباکو و نسوار اختلافی است و محل تاویل است و در محل تاویل کفر لازم نمی آید الخ این قول ایشان صحیح و مسلم است و در باقی مسئله اختلافیه صدر آنچه ذکر نموده شده است در نظر این خادم الشرع عین صواب همون معلوم میشود که مولانا عبد العزیز صاحب دهلوی رحمة الله علیه در جواب این مسئله بیان فرموده اند کتبه خادم الشرع الشریف قاضی شریف عبد اللطیف ابن شریف مخدوم عفی عنه و عن سائر المسلمین آمین ثم آمین

خادم الشرع الشریف
قاضی شریف عبد اللطیف
شهر جزیره بمبئی

ما حرر المولوی مرید محی الدین ثابت بالنقول الصحیحة لا ینکره احد الا غوی او غبی لا سکة له فی العلوم النقلیة وانا المسمی برهان الدین البنوی مدرس هاشمیه بقلمه

آنچه جناب مستطاب مولانا مرید محی الدین صاحب مرقوم نموده که حرمت استعمال تنباکو بطریق چلم و نسوار اختلافی است حق است وآنچه در باب مستعمل آن نوشته که مستعمل آن بهر وجه که باشد خواه بطریق حقه خواه بطریق نسوار کافر نیست بل مومن است عین صواب است و مخالف آن که کافر میگوید غلط محض است وجهل صریح ۱۲ ۱۳۰ سید غلام محمد ساکن مدرس مدرسه هاشمیه بقلم خود

اصاب من اجاب حرره قاضی محمد وزیر الدین دهلوی حنفی القادری بقلمه

المجیب مصیب کتبه عبد الرحمن افغان همند

آنچه مولوی صاحب مرید محی الدین صاحب تحریر کرده اند موافق و صحیح است کتبه فقیر محمد رحمت الله کابلی ثم المدنی

المسئول مصیب حرره محمد حسن

المجیب مصیب حرره ملا حسین عفی عنه

ما اجاب به المجیب فهو فیه مصیب حرره احقر عباد الله المنان فقیر محمد خلیل الرحمن عفی عنه

آنچه مولوی امیر محی الدین صاحب تحریر کرده صحیح است
کتبه احقر العباد سید مقصود علی نائب قاضی شهر بلخی عفی عنه بقلم خود

ما حرر المجیب النجیب فی الاستفتا فهو مطابق بالکتاب والسنة وموافق لاقول السلف ومن کان مدعیا بخلافه یجب علیه ان یرجع عنه بالتوبة کتبه انا العاجز عبد الحکیم بقلمه

آنچه مولوی صاحب نوشته موافق است
کتبه قاضی سید غلام محی الدین بقلم خود

المجیب مصیب حرره فقیر سید ابو الحسن الجیلانی

المجیب مصیب حرره فقیر سید عبد الرحمن بقلم خود

المجیب مصیب حرره بقلم خود
العبد المذنب سید احمد بخاری

فتوی علمای بخارا

واز ایشان اعلم محمد سلطان خواجه مفتی بن مولوی میر عبد الله خواجه شیخ الاسلام و هم حضرت آخوند صاحب علیه الرحمه

تیمنا بذکره الاعلی با قول ائمة الاسلام رضی الله عنهم درین مسئله که بشریعت غرا نبویه علی مبلغها الصلوة والسلام والتحیه اکل بنج وحشیشه وافیون وتتون یعنی تنباکو حرام بوده اصرار دی از کبائر بوده فاعل آن مستحق زجر و تعزیر باشد بشرائطها ثم قال شیخنا النجم والتتن الذی حدث وکان حدوثه بدمشق فی سنة خمسة عشر بعد الالف یدعی شاربه انه لا یسکر وان سلم له فانه مفتر وهو حرام لحدیث احمد عن ام سلمة قالت نهی رسول الله صلی الله علیه وسلم عن کل مسکر ومفتر قال ولیس من الکبائر تناوله المرة والمرتین ومع نهی اولی الامر عنه حرام قطعا علی ان استعماله لربما اضر بالبدن نعم الاصرار علیه کبیرة کسائر الصغائر انتهی بحر در مختار تنباکو یعنی تتون تحفه تحریم اکل البنج والحشیشة والافیون لکن دون حرمة الخمر ...

